

Sivil Toplum Kuruluşlarının Politika Yapım Sürecine Etkisi: Çocuk Vakfı Örneği*Zeynep KARATAY¹**MAKALE BİLGİSİ**

Makale Geliş Tarihi : 29/12/2020

Makale Kabul Tarihi : 15/02/2021

Anahtar Kelimeler:Sivil Toplum Kuruluşları,
Politika Yapım Süreci,
Çocuk Vakfı**ÖZET**

Günümüzde çocuk hakları alanında çeşitli sorunlar yaşanmaktadır. Bu da çocuk haklarının tam anlamıyla gerçekleştirilemediğinin göstergesidir. Dolayısıyla bu durumun değişmesi ve çocuk hakları alanında yaşanan sorunlara çözümlerin üretilmesi için çocuklara yönelik uygulanacak olan politikaların oluşturulması önem arz etmektedir. Bu STK'ların tek alan (çocuk ve çocuk hakları) üzerinde çalışması, alan hakkında derinlemesine veri sunması ve uzmanlaşmasına olanak sağlamaktadır. Bu kapsamda bu araştırma, böylesi bir öneme sahip STK'ların, politika yapım sürecine ne düzeyde etki ettiğini kendisine problem edinmiştir. Bu problem ekseninde söz konusu STK'lardan Çocuk Vakfı özelinde veriler elde edilmiş ve bu verilerin analizi ile STK'ların politika yapım sürecine etki düzeyi belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç ve problem dâhilinde yapılan araştırmada Vakfın politika yapım sürecinde, yeteri kadar dikkate alınmadığı, yasa yapıcılar ile Vakıf arasında güçlü ilişkiler ve işbirliği gerçekleştirilmediği; dolayısıyla etki düzeyinin kısıtlı kaldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmamız, çocuk hakları/politikaları ve STK'lar konusunda yapılan çalışmalarda, alanda ilklerden biri olması açısından önem arz etmektedir.

The Effect of Non-Governmental Organizations on the Policy Making Process: The Case of the Çocuk Vakfı**ARTICLE INFORMATION**

Submission Date : 29/12/2020

Accepted Date : 15/02/2021

Keywords:Non-Governmental
Organizations, Policy
Making Process, Çocuk
Vakfı**ABSTRACT**

Today, children are still a group whose right sare not fully realize dandare not perceived as individuals. Therefore, it is important to establish policies to be implemented for children in order to change this perception and to produce solutions to problems in the field of children's rights. These NGOs allow them to work on a single field (children's and children's rights), to present in-depth data on the field and to specialize. In this context, this research has taken itself as a problem to what extent NGOs with such importance affect the policy making process. In the axis of this problem, data specific to the Children's Foundation has been obtained from the said NGOs, and with the analysis of these data, it is aimed to determine the effect level of NGOs on the policy making process. In the research conducted with in the scope of this purpose and problem, it was stated that the Foundation was not take to account in the policy making process, strong relations and cooperation between the law makers and the Foundation were not realized; Therefore, it has been concluded that the effect level is limited. Our research is important in terms of being one of the first in the field in studies on children's rights / policies and NGOs.

* Bu çalışma, Yasemin Mamur İşıkçı danışmanlığında Zeynep Karatay tarafından yazılan "Sivil Toplum Kuruluşlarının Çocuk Haklarının Korunması ve Geliştirilmesinde Yeri: Çocuk Vakfı Örneği" adlı yüksek lisans tezinden hareketle hazırlanmıştır.

¹ Doktora Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Kamu Yönetimi, karatay.zeynep@gmail.com, ORCID Kimliği: <https://orcid.org/0000-0003-2588-3359>

1. Giriş

Her topluluk, ihtiyaçların karşılanması, sorunların çözülmesi ve yaşamın sürdürülebilmesi için kararlar almak ve uygulamak zorundadırlar. Bu kararlar çeşitli aktörlerce alınmakta; toplumun istem, talep ve ihtiyaçlarına yönelik olarak şekillenmekte; ilgili kurumlarca da uygulanmaktadır. Bu kapsamda alınan kararlar kamuya/topluma yönelik olarak alındığı ve uygulandığı için bu kararlar kamu politikaları olarak adlandırılmaktadır. Dolayısıyla politika; kamunun istem ve ihtiyaçları doğrultusunda hükümetler tarafından uygulanan veya uygulanmayan karar, yol, yöntem, strateji veya faaliyetlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır (Usta, 2013: 79).

Her politikanın ise bir yapım süreci söz konusudur. Politika, genel kabul gören kanıya göre beş aşamadan oluşmaktadır. Bu aşamalar problemin/sorunun tanımlanması ve gündem oluşturma, politikanın formülasyonu, tasarımı/yasalaşması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarıdır (Demir, 2011: 111-116). Söz konusu aşamalardan oluşan bir politikanın çok aktörlü bir yapı ile hazırlanması o politikanın, soruna yönelik çözümün de çok boyutlu olması açısından önem arz etmektedir. Çok aktörlü bir yapı ile tasarlanan bir politikanın, çözüme ilişkin çok boyutlu bakış açısı sunacağı bir gerçektir. Bu kapsamda bir politikanın oluşturulmasında yer alan aktörler; seçmenler, baskı grupları, medya, kamu görevlileri, hükümetler, siyasi partiler, meclisler ve yargıdır. Bu doğrultuda politikaların oluşumunda yer alan aktörler resmi aktörler, sivil aktörler, siyasi partiler, bireyler (seçmenler), baskı grupları, sivil toplum kuruluşları, uluslararası örgütler ve medya şeklinde sınıflandırılmaktadır (Kulaç ve Çalhan, 2011: 208). Çalışma kapsamında söz konusu aktörlerden sivil toplum kuruluşları aktörü, politika yapım süreci açısından değerlendirileceği için devam eden kısımda yalnızca sivil toplum kuruluşu aktörü ele alınmıştır.

Türkçe karşılığı sivil toplum kuruluşları (STK) olan ve İngilizce'de non-governmental organizations (NGOs) kavramı ile ifade edilen örgütler, katılım ve temsil açısından hükümete dâhil olmayan, doğal ve yasal kişilerce oluşturulan hükümet dışı varlıklar olarak tanımlanmaktadır (Talas, 2011: 391). STK'lar, amaçlarına ve faaliyet alanlarına yönelik olarak ana sektörlere göre türleri açısından çeşitlilik göstermektedir. STK'lar genel olarak korporatist örgütler (sendikalar ve ekonomik etkinlik dalları), teknik örgütler (meslek bilgisi üzerine kurulan örgütler), bilimsel örgütler (üniversite derneği ve araştırma derneği), sosyal ve insancıl örgütler, gelişme ve insani yardım örgütleri, çevre örgütleri, hak örgütleri, din temelli ve toplum temelli örgütler, toplumsal hareket temelli örgütler şeklinde sınıflandırılmaktadır (Çiftçi, 2010-2012: 15-16).

STK'lar belli bir amaç doğrultusunda kurulan, toplum yararı için çalışan ve kamuoyu oluşturan, kâr amacı gütmeyen, sorunların çözümüne yönelik olarak faaliyet yürüten, çoğulculuk ve katılım kültürünü geliştiren, demokratik işleyişi benimseyen, gönüllü bireylerden oluşan, bürokratik yapılardan bağımsız olan üçüncü sektör kuruluşlarıdır (Şahin ve Öztürk, 2008: 15). Bu çerçevede politika yapım süreci aktörlerinden biri olan sivil toplum kuruluşları; kamu yararı, etkili çözüm mekanizması, gönüllülük esası, siyasi erkten bağımsızlık, çoğulculuk ve katılım esaslarının belirlenmesi, spesifik ve derinlemesine çalışma alanları gibi özgün özellikleri açısından politika oluşturma sürecinde oldukça önemli rol oynamaktadır.

STK'lar politika oluşturma aşamasında, bireyin isteklerini ve taleplerini gündeme getirme ve sorunlar özelinde gündem oluşturma açısından etkin katkılar sağlayabilmektedir. Bunu toplumun ilgili kesimini harekete geçirerek yönetimin üzerinde bir denetimin sağlanması ve kendi istem/taleplerinin politikalara yansması konusunda yürütmeyi etkileme ve yönlendirme şeklinde gerçekleştirebilmektedir. Bunun yanında STK'lar amaçları doğrultusunda faaliyetler ve araştırmalar yaparak sorunun çözümüne yönelik teklif götürme, görüş-öneri-rapor sunma ve proje geliştirme yoluyla da politika yapım sürecine katkıda bulunabilmektedir. Bir başka etki ve katkı olarak STK'lar kendi çalışma alanları ile ilgili bir yasanın kabulü veya reddi konusunda milletvekilleri ile temas kurabilmekte, yasa yapıcı komisyonları etkileyerek yönlendirebilmekte, ayrıca yasa yapımı sürecinde teknik bilgiler sağlayabilmektedir (Emini, 2013: 47). STK'ların politika yapım süreci ve özellikle sorunların net bir şekilde tespit edilmesi konusunda böylesi önemli etkileri söz konusu olabilmektedir.

Bu doğrultuda çalışma kapsamında, STK'ların çocuğa yönelik politikalara etkisi ele alındığı için çocukların hangi alanlarda sorun yaşadıklarının tespit edilmesi, politikaların hangi alanlarda etkin yürütüldüğünün veya yürütülemediğinin bir göstergesi olacaktır.

Mamur Işıklı ve Karatay'ın çalışmasında Türkiye'de çocuk hakları alanında yaşanan sorunların boyutu ortaya konmakta ve oldukça çeşitli sorunların yaşandığı ifade edilmektedir. Türkiye'de eğitim, sağlık, istismar ve şiddet, çocuk işçiliği, sokakta yaşayan ve çalışan çocuklar, madde bağımlılığı, suça karışan ve suç mağduru çocuklar, çocuk evlilikleri, medya ve internetin olumsuz etkileri, göçmen çocuklar konularında oldukça yüksek oranda sorunların yaşandığı dile getirilmektedir(2020: 14).

Çocuk hakları alanında yaşanan en önemli sorunlardan biri eğitim alanında yaşanan sorunlardır. Türkiye'deki net okullaşma oranlarının verildiği *MEB Milli Eğitim İstatistikleri* incelendiğinde Türkiye'deki ilköğretim net okullaşma oranının %91,92 (MEB, 2020), ortaöğretim okullaşma oranının %82,5 (TÜİK, 2018) olduğu belirtilmekte ve bu oranların hala yüzde yüzlük yeterliliğe ulaşmadığı görülmektedir. Bunların yanında resmi verilere yansımaya ve Türkiye'de önemli bir eğitim sorunu olan okula gitmeyen çocuk sayısının ise 4,5 milyon olduğu ifade edilmektedir. Sadece bir yılda ilköğretime kaydedilmeyen çocuk sayısının 75 bin olduğu belirtilmektedir (Altay, 2016). Bir diğer sorun yaşanan alan sağlık alanıdır. Türkiye'de yeni doğan ölüm hızı binde 7,1 iken bu oran OECD ülkelerinde binde 2; 5 yaş altı çocuk ölüm hızı Türkiye'de binde 13,5 iken bu oran OECD ülkelerinde binde 4 civarındadır. Görüldüğü üzere bu alanda Türkiye, OECD ülkelerinin oldukça gerisinde kalmaktadır (Sayılı vd. 2017). Bir diğer sorun olan istismar ve şiddet konusunda yalnızca 4 yılda çocuğa yönelik yapılan istismar ve şiddetin %90 oranında arttığı belirtilmektedir (İMDAT ve ASUMA, 2016). İstismara uğrayan çocukların %85'inin kız, %15'nin ise erkek çocuk olduğu görülmektedir (ASUMA ve İMDAT, 2018). Bir başka sorun alanı ise işçi olarak çalıştırılan çocuklar sorunudur. *Türkiye Çocuk İşçiliği Gerçeği Raporu*'nda Türkiye'de çocukların haftalık olarak 56 saat çalıştıkları, bir kısmına yemek ve barınak gibi temel imkânların bile verilmediği, çoğunun 400 TL'nin altında çalıştığı ifade edilmektedir (DİSK-AR, 2015). *Türkiye'de Çocuk İşçi Olmak Raporu*'nda ise çocuk işçi sayısının her geçen yıl arttığı ve çocukların %80'inin kayıt dışı çalıştırıldığı ve özellikle Suriyeli çocukların daha fazla tercih edildiği ve daha fazla çalıştırıldığı belirtilmektedir (DİSK-Genel İş, 2016). Bu çocuklardan 2013 yılında 59, 2014 yılında 54, 2015 yılında 63, 2016 yılında 56, 2017 yılında 60 çocuğun iş kazası sonucu yaşamını yitirdiği de kaynaklarda verilmektedir (İş Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi, 2018). Sokakta yaşayan ve çalıştırılan çocuk verileri incelendiğinde ise sokakta çalıştırılan çocuk sayısının 500 bin civarı, sokakta yaşayan çocukların sayısının ise 3 bin civarında olduğu görülmektedir. Çocukların yaşadığı bir diğer önemli sorun da madde bağımlılığıdır. Türkiye'de uyuşturucu bağımlısı çocuk sayısının 2 bin 550, diğer madde bağımlılığı sayısı ise 99 bin civarında olduğu açıklanmaktadır (Altay, 2016). Suça karışmış ve suç mağduru çocuklar verileri incelendiğinde suça karışmış çocukların sayısının 303 bin 213 (%66,9'u erkek, %33,1'i kız çocuk), suç mağduru çocukların sayısının ise 142 bin 179 olduğu belirtilmektedir (TÜİK, 2015). Bir diğer önemli sorun ise çocuk evlilikleridir. Türkiye'de yapılan evliliklerin %32'lik kısmını çocuk evliliklerinin oluşturduğu, her 3 gelinden birinin çocuk olduğu, bu çocuk gelinlerin %35'inin de ikinci eş olarak evlendikleri ve Türkiye'nin çocuk evliliklerinde Avrupa'da birinci, dünyada yedinci sırada olduğu belirtilmektedir (Feyzioğlu, 2014). Bir diğer sorun alanı olan medya ve internetin çocuklar üzerine olumsuz etkileri incelendiğinde çocuk haklarının sıkça ihlal edildiği görülmektedir. İnternet ve medya kullanan çocukların %23'ünün cinsel ve pornografik içerikler gördüğü, %6'nın itici ve müstehcen mesajlara maruz kaldığı, %30'unun medyada ilk kez tanıştığı kimselerle tekrar iletişim kurduğu ve %9'unun ise bu kimselerle yüz yüze görüştüğü belirtilmektedir. Medyanın olumsuz etkilerine maruz kalan çocukların %12'sinin nefret söylemleri kullandığı, %9'unun kişisel bilgileri kötüye kullandığı, %7'sinin kendisine zarar verdiği, %7'sinin ilaç kullandığı, %5'inin ise intihara meylettiği görülmektedir (Avrupa Çevrimiçi Çocuklar Projesi, 2014). Son olarak mülteci çocukların sayısı incelendiğinde 20 Ocak 2021 tarihi itibarıyla Türkiye'de 0-4 yaş arası 520 bin 111, 5-9 yaş arası 532 bin 848, 10-14 yaş arası 402 bin 032, 14-18 yaş arası 277 bin 053 olmak üzere toplam 1 milyon 732 bin 044 mülteci çocuk bulunmaktadır (Mülteciler Derneği, 2021). Bu mülteci çocukların bir kısmının hayatlarını sürdürebilmek ve ailelerine yardım etmek amacı ile tarla, atölye, kent ve sokak işlerinde çalıştırıldığı, ucuz işgücü sağlamak amacıyla mülteci çocukların daha çok tercih edildiği ve

çalıştırıldığı, 15-18 yaş aralığındaki çocukların %14'ünün çocuk yaşta evlilik yaptığı, çocukların hepsinin barınma, beslenme, eğitim, sağlık, yaşam zorlukları yaşadığı, savaş ülkelerinin çocukları olması nedeniyle ruh hallerinin iyi olmadığı ve psikolojik desteğe ihtiyaç duydukları belirtilmektedir (Akpınar, 2017). Tüm bu veriler göz önüne alındığında çocuk hakları alanında yaşanan sorunların boyutunun ne denli büyük olduğu ortadadır.

Bu kapsamda Mamur Işıkçı ve Karatepe'nin çalışmasında belirtildiği üzere toplumun en zayıf kesimini oluşturan ve ciddi sorunlarla karşı karşıya kalan çocuk kesiminin ihtiyaçlarının karşılanması ve mağduriyetlerinin giderilmesi için devlet; ekonomik, sosyal ve kültürel önlemleri almakla yükümlüdür (2016: 71).

Bu bağlamda çalışma, en savunmasız kesimlerden biri olan çocuklar için çocuk hakları alanındaki politikalara ve hak örgütleri kapsamında yer alan STK'lara özel önem atfetmektedir. Bu doğrultuda Türkiye'de ulusal düzeyde 7, yerel düzeyde ise 241 tane çocuğa yönelik kurulan STK mevcuttur. Bu STK'ların sayısının en çok olduğu il, 42 STK ile İstanbul'dur (Karataş, 2019: 37-40). İstanbul'da kurulan ve bu STK'lardan biri olan Çocuk Vakfı özelinde, STK'ların politika yapım sürecine etkisi kapsamlı olarak bulgular kısmında irdelenmektedir.

2. Yöntem

Yöntem bölümünde araştırmanın problemi, amacı ve önemi; deseni, örnekleme ve sınırlılıkları; veri toplama yöntemi ve verilerin analizi üç alt başlık şeklinde açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Problemi, Amacı ve Önemi

Araştırma "Sivil toplum kuruluşları, politikaların oluşum sürecine ne düzeyde etki etmektedir? Bu etkiler genellikle hangi alanlar üzerinedir?" sorularını kendisine problem edinmiştir. Çocuk Vakfı'nın faaliyet alanları incelenerek ve Vakfın, Türkiye'deki çocuk/çocuk hakları politikaları oluşum sürecine etkisi analiz edilerek bu soruların yanıtları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmada; çocuk politikaları açısından STK aktörünün önemini ve etki düzeyini ortaya koymak, konu hakkında farkındalık oluşturmak, politika yapımcılar ve STK etkileşimi konusunda alana katkı sunmak amaçlanmaktadır.

Yapılan literatür taraması esnasında çocuk/çocuk hakları politikaları ve STK'lar konusunda yapılmış bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu sebeple araştırma, STK'ların politika yapım sürecine etkisinin (Çocuk Vakfı özelinde) ölçülmesi konusunda, alandaki çalışmaların ilklerinden birisi olma özelliğini taşıması açısından önem arz etmektedir. Ayrıca çalışma, söz konusu konu hakkında araştırma yapacak olan araştırmacılara, politika yapımcılara, çocuk hakları alanında faaliyet yürüten diğer STK'lara veriler sunması ve konu hakkında farkındalık yaratması açısından da ayrıca önem arz etmektedir.

2.2. Araştırmanın Deseni, Örnekleme ve Sınırlılıkları

Çocuk politikalarında STK'ların etkisini ortaya koymaya çalışan bu araştırma, konu hakkında derinlemesine veri elde etmek için nitel araştırma yaklaşımını benimsemiştir. Nitel araştırma, sosyal gerçekliğin ve davranışların ardında yatan nedenlerin anlaşılmasını amaçlamaktadır. Örnek olay araştırması, gömülü kuram, olgu bilim araştırması, etnografik araştırma, eylem araştırması, anlatı araştırması ve tarihsel araştırma gibi araştırma türleri nitel araştırma desenleri arasında sayılmaktadır. Örnek olay araştırması ile bir/birkaç durum veya olgu, bütüncül bir bakış açısıyla incelenmekte; söz konusu durumun nasıl etkilendiği üzerine derinlemesine araştırmalar yapılmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2018: 413). Bu kapsamda araştırmada Çocuk Vakfı üzerine örnek olay incelemesi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın örneklem grubunu ise çocuğa yönelik faaliyet yürüten STK'lardan Çocuk Vakfı oluşturmaktadır. Vakfın seçilme amacı ise çocuk hakları alanında etkin ve sürekli olarak faaliyet yürüten önemli bir STK olmasıdır. 3 Aralık 1990 yılında kurulan Çocuk Vakfı “çocuğa ve çocuk onuruna saygı” ve “çocuğu ilgilendiren her alanda çocuğun görüşünün alınması” ilkelerini benimseyerek çocukların her alanda yaşaması, gelişmesi ve korunmasına yönelik politikaların hazırlanması; ulusal ölçekli mevcut politikaların çocuk hukuku ve çocuk hakları ile uyumlu hale getirilmesi; zor koşullardaki çocukların sorunlarının çözümüne yönelik önerilerin geliştirilmesi; okuma kültürünün ve çoklu okur-yazarlık programlarının hazırlanması; çocuğa yönelik ödevleri gerçekleştirirken çocuk adaleti-çocuğa saygı-çocuk katılımı ve görüşlerinin esas alınması amaçları güden ve bu doğrultuda faaliyet yürüten bir STK'dır(Çocuk Vakfı, Erişim tarihi:2020a).

Araştırmanın kapsamı, politika yapım sürecinde STK'ların etkilerini daha derinlemesine ölçmek için çocuk-çocuk hakları alanındaki politikalar ve çocuğa yönelik STK'lardan Çocuk Vakfı ile sınırlandırılmıştır.

2.3. Veri Toplama Tekniği ve Verilerin Analizi

Araştırmada veri toplamak için doküman taraması ve görüşme yöntemlerinden yararlanılmıştır. Araştırmanın kavramsal ve kuramsal çerçevesini oluşturmak için literatür taraması yapılmış, bulgular özelinde verilerin elde edilmesi için Çocuk Vakfı kurucusu Prof. Dr. Mustafa Ruhi Şirin ile görüşmeler yapılmış, vakıf ile doküman alış-verişinde bulunulmuştur. Şirin ile toplamda iki kez görüşme yapılmış, bu görüşmeler yaklaşık olarak birer saat sürmüştür. Konu itibarıyla görüşmeler esnasında Şirin'e:

-*Çocuk Vakfı'nın politika yapım sürecine etkileme faaliyetleri nelerdir?*

- *Vakıf, politika yapım sürecinde ne düzeyde etkili olabilmektedir?* soruları yöneltilmiştir ve konu hakkında dokümanların haricinde de veri elde edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu sorular, uzman kişilerin denetiminden geçirilerek güvenilirliği sağlanmıştır.

Çocuk Vakfı ile yapılan doküman alışverişi sonucunda ise Vakfın raporları, kongreleri, kampanyaları, seminerleri, mektupları ve yayınları analiz edilmiştir. Ayrıca bu araştırmanın yürütülmesinde Şirin'in henüz yayımlamadığı “çocukların durumuna, çocuk haklarının durumuna, yapılan faaliyetlere ve devlet-bürokratlar-özel sektör-üniversiteler-diğer STK'lar tarafından faaliyetlere geri bildirimlerin nasıl olduğuna dair pek çok bilgiyi içeriğinde barındıran günlükten” de veri toplamada büyük oranda yararlanılmıştır.

Doküman taraması ve görüşmelerden elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi verileri sınıflandırmakta ve verilerin içerdiği yargıları ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmacının elde ettiği verileri bilimsel bir rapor olarak değerlendirmeyi de sağlamaktadır. Yani içerik analizi yöntemi, metinlerden elde edilen verileri sistematik ve tarafsız bir şekilde değerlendirmek için kullanılan bir araştırma tekniğidir(Koçak ve Arun, 2006: 22). Araştırmada elde edilen verilerin içerik analizi ile çözümlenebilmesi için MAXQDA Analytics Pro 20 (20.2.2 sürümü) programı kullanılmıştır. Programda kelime, cümle, paragraf ve metin düzeyinde analizler gerçekleştirilmektedir. Bu araştırmada ise kelime düzeyinde analizden yararlanılmıştır. Program ile Çocuk Vakfı'nın faaliyet ve önerilerinin, politika yapım sürecine hangi faaliyet alanlarında etki ettiği sistematik bir biçimde ortaya konmaya çalışılmıştır. Çocuk Vakfı'nın politika yapım sürecine etkisinde faaliyet alanları temalar ve kodlar aracılığıyla sağlanmıştır. Elde edilen temalar, Vakfın genel faaliyet alanlarını, alt kodlar ise genel faaliyet alanları kapsamındaki spesifik faaliyet alanlarını ifade etmektedir. Analiz sonucunda 7 tane tema ve 21 tane alt kod oluşturulmuştur. Oluşturulan bu genel ve spesifik faaliyet alanları (temalar ve alt kodlar) ile Vakfın hangi faaliyet alanında ne düzende etki ettiği belirlenmeye çalışılmıştır.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında elde edilen veriler ışığında bu bölümde, “Çocuk Vakfı’nın politika yapım sürecini etkileme faaliyetleri açısından faaliyet alanlarına yönelik bulgular” ve “bu bulguların analiz ve değerlendirmesi” yapılmıştır.

3.1. Çocuk Vakfı’nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyetleri Açısından Faaliyet Alanlarına Yönelik Bulgular

Bu alt başlık altında Çocuk Vakfı’nın faaliyetlerinin ayrıntılı içeriği incelenmiş, içerik kapsamında politikaları hangi alanda etkilemeye çalıştıkları analiz edilmeye çalışılmıştır. Bu analizin gerçekleştirilebilmesi için Vakfın raporları, kongre-kampanya-seminer bültenleri, mektupları, yayınları gibi dokümanları, kurucusunun günlük notları ve görüşmelerden elde edilen veriler MAXQDA Analytics Pro 20 programında analiz edilmiştir. Bu analiz ile Vakfın hangi alanda hangi faaliyetleri gerçekleştirdikleri (faaliyet alanları) belirlenmeye ve ayrıntıları sunulmaya çalışılmıştır. Ayrıca bölümün sonlarına doğru Vakfın faaliyetleri ve faaliyet alanları ile son hükümet programı, AKP ve CHP Parti programları ile de ilişkilendirilerek; Vakfın, politika yapım sürecinde siyasi kanadı da hangi alanlarda etkilemeye çalıştığı belirlenmeye çalışılmıştır.

Tablo 1: Çocuk Vakfı’nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyet Alanları (Genel)²

Çocuk Vakfı’nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyet Alanları	Çocuk ve Anayasa
	Üstün Yetenekli Çocuklar
	Çocuk Yargılaması
	Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar
	Çocuk Destek Programları
	Çocuğun İstismarı
	Yasa Yapımına Destek

Verilerin program analizi ile elde edilen sonuçlara göre (Tablo 1) Çocuk Vakfı; çocuk ve anayasa, üstün yetenekli çocuklar, çocuk yargılaması, göçe maruz bırakılan çocuklar, çocuk destek programları, çocuk istismarı ve yasa yapımına destek alanlarında politika yapım sürecini etkileyen genel faaliyetlerde bulunmuştur. Bu genel faaliyet alanları kapsamında oluşturulan spesifik faaliyet alanları ise her bir genel faaliyet alanının ayrıntılarına değinildiği kısımlarda analiz edilmektedir.

İlk olarak *Çocuk ve Anayasa* faaliyeti bağlamında *Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa-Anayasa ve Çocuk Raporu*, sivil bir anayasa yapım sürecinde olan Türkiye’nin çocuğu esas alan ve çocuğun görünür olduğu bir anayasayı benimsemesinin gerekliliğini ortaya koyan bir rapordur. Çocuğa saygı ilkesi çerçevesinde, **çocukların birer yetişkin gibi haklara** sahip olması ve toplumsal sözleşmenin bir tarafı olarak kabul edilmesi gerektiğini bildirmektedir. Ayrıca “*Çocuk Temel Yasası*”nın yapımı aşamasında **çocukların görüşlerinin alınmasının ve çocuk katılımını** sağlayacak ortamların yaratılmasının; **çocukların görüş bildirme** haklarına saygının bir göstergesi olduğu belirtilmektedir. Raporda söz konusu anayasanın “**çocuğun yüksek yararını esas alan**” ve “**çocuğa saygı, çocuk görüşleri ve katılımı**” ilkelerini benimseyen, bir anayasanın varlığından söz edilmektedir. Çocuk Vakfı yine anayasa ve çocuk bağlamında bir de kılavuz yayınlamıştır. *Anayasa ve Çocuk Gerekeçeli Madde Önerileri Kılavuzunda* da “**çocuk görüşlerinin önemsenmesi**” ve “**çocuğa saygı temelinde**”, çocuğa

² Tablolar, Çocuk Vakfı dokümanlarının MAXQDA Analytics Pro programında analiz edilmesiyle oluşturulmuştur.

ait bütün hakların güvence altına alınacağı, **çocuğun yetişkin gibi hak sahibi ve eşit bir birey** olarak kabul edileceği bir anayasa için madde önerileri sunulmaktadır (Çocuk Vakfı, 2012).

Bir diğer politika yapım süreci etkisi ise “*üstün yetenekli çocuklar*” alanı üzerinedir. *Üstün Yetenekli Çocuklar Politika ve Strateji Belirleme Raporu*, Türkiye’deki üstün yetenekli çocukların ve gençlerin (0-25 yaş), **yeteneklerini geliştirebilecek** eğitimi alabilmeleri için gerekli ortamın yaratılması ve bu doğrultuda **özel ve genel ihtiyaçların karşılanması** için gerekli yol haritasının ana hatlarını belirlemek amacı ile hazırlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak raporda, Türkiye için iki model önerisinden söz edilmektedir. Bunlardan birincisi, **örgün öğretim için özel gruplandırmalar ile okulöncesi-ilköğretim-ortaöğretim düzeyinde üstün yetenekliler için ayrı program modelleri** geliştirilmesidir. İkinci model ise yaygın öğretim için Türkiye Üstün Yetenekleri Değerlendirme Kurulu bünyesinde bir Yetenek Tanılama ve İzleme (YETİ) Merkezleri ve Noktaları kurulmasına yöneliktir (Çocuk Vakfı, 2004). Bu raporda çocukların özel yeteneklerini geliştirici eğitimin ve ortamın sunulması için politika yapıcılara öneriler geliştirilmektedir. Bu öneriler ile üstün yetenekli çocukların gelişimlerinin, yetenekleri doğrultusunda sağlanması amaçlanmaktadır.

Bir başka politika yapım süreci etkileme faaliyet alanı ise “*çocuk yargılaması*”dır. Bu kapsamda ise *Çocuğun Cinsel İstismarı –Ceza Kanunu Maddesi- Raporu*, **çocuk yargılamasının yetişkinlerden farklı olması gerektiğini, çocuğu koruyucu ve rehabilite edici modellerin geliştirilmesini** öngörmektedir (Çocuk Vakfı, 2016).

“... Türkiye, çocukları ceza hukukuna göre yargılayan bir ülke. Bu ise çocuğu değil Devlet’i koruyan bir anlayıştır. 2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri Kanunu da bu anlayışın tipik bir örneğidir... (6 Şubat 1999)”

Ayrıca Şirin günlük notlarında çocukların yargılanma usulünü eleştirmiş, 2253 sayılı Çocuk Mahkemeleri Kanunu’nun **çocuğu değil, devleti koruyan** bir anlayışa sahip olduğunu dile getirmiştir.

Son zamanlarda Vakıf gibi aktif olarak çocuk haklarını savunan yapıların faaliyetleri ve girişimlerinin; siyasi demeçlerde, hükümet ve parti programlarında çocuklara ilişkin söylemlerin ve düzenlemelerin artması yönünde yansıdığı görülmektedir. Nitekim hükümet ve parti programları incelendiğinde, bu programlarda çocuk ve çocuk hakları olgularına yer verildiği de görülmektedir. Bu kapsamdan yukarıda değinilen faaliyet alanları haricinde Vakfın, son hükümet programı, AKP ve CHP parti programlarında belirtilen faaliyet alanlarını destekler nitelikte çalışmaları ve faaliyetleri olduğu saptanmıştır. Vakfın gerçekleştirdiği bu faaliyetler hükümet ve parti programları ile ilişkilendirilerek sunulmuştur.

65. Hükümet Programı’nda *Aile Sosyal Destek Programı* başlığı altında çocukların ve diğer aile bireylerinin nitelikli bir şekilde yetiştirilmesinin sağlanacağı, çocukların kaliteli bir aile ortamında büyümeleri için *Aile Sosyal Destek Programı* altyapısının tamamlanacağı ve yeterli-nitelikli personelin Türkiye’nin her tarafında görev yapacağı belirtilmektedir. Bunun yanında yine aynı başlık altında suça karışmış ve suç mağduru olan çocukların topluma kazandırılması için çalışmaların yapılacağı belirtilmektedir. Ayrıca erken çocukluk döneminin geliştirilmesi ve özellikle kız çocuklarının eğitimlerine devam etmelerini sağlamak amacıyla gerekli tedbirlerin alınacağı da yer almaktadır (Yıldırım, 2016). Son hükümet programı olan 65. Hükümet programında genel olarak çocuk hakları alanında; çocuğun kaliteli bir ortamda nitelikli olarak yetişmesi, suça karışmış ve suç mağduru çocukların topluma kazandırılması, erken çocukluk döneminin geliştirilmesi, çocuk eğitimi gibi konulara değinilmiştir. Bu kapsamda Çocuk Vakfı’nın *Doğu Anadolu Bölgesinde Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar* adlı raporu, göç sonrasında **çocukların nitelikli bir şekilde yetiştirilmesi ve kaliteli bir ortamda büyütülmeleri** için yapılmış bir çalışmadır. **Çocukların göç sonrasında yaşadıkları sorunların ve ihtiyaçların belirlenerek bunların giderilmesi ve çocuklar için en uygun ortamın yaratılmasına** ilişkin çalışmalar söz konusudur (Çocuk Vakfı, 1996). *Çocuk ve Medeniyet Dergisi* çalışması bu faaliyet alanında, çocuk ve çocuk haklarına yönelik akademik ve bilimsel çalışmalara yer vererek eğitim alanına katkı sağlamaktadır (Çocuk Vakfı, Erişim tarihi: 2020b). *Çocuk ve İlk Gençlik*

Edebiyatı Öğretimi Raporunda ise yine bu faaliyet alanında, erken çocukluk döneminin geliştirilmesi için edebiyat ve eğitim çalışmalarına yer verilmektedir (Çocuk Vakfı, 2018).

Ayrıca destek programları kapsamında Vakfın pek çok çalışması olduğu görülmektedir. Vakıf, *Sosyal Destek Programı İçin Gönüllülere Çağrı* kampanyası, Van depremi için pek çok alanda **uzman destek** çağrısıdır. Vakfın bu faaliyet alanı depremzede çocukların gelişimlerinin sağlanması, korunması ve rehabilite edilmesi için **eğitim, sağlık, sanat, ekonomi, fiziksel gelişim ve psikoloji** gibi alanlarda uzman kişilerin; çocuk faaliyetlerine ve yardımlarına katılma, araştırma yapma ve rapor hazırlama gibi çalışmaları içermektedir (Çocuk Vakfı, 2011).

AKP parti programında *Temel Hak ve Özgürlükler* kısmında çocuk söylemine yer verilmiştir. Bu başlık altında çocuk temel hak ve özgürlükler alanında, uluslararası standartların Türkiye’de uygulanacağı ifade edilmektedir. *Sosyal Politikalar* başlığı altında *Aile ve Sosyal Hizmetler* alt başlığında da çocuk söylemleri yer almaktadır. Bu başlık altında aile ve çocukların ruh sağlığının bozulmaması için aile bireylerini düzenleyici desteklemeler, korunmaya muhtaç çocuklar için “koruyucu aile” ve “aileye dönüş” kapsamında proje teşvikleri yapılacağı ifade edilmektedir. Sokak çocuklarının barınma, eğitim, rehabilitasyon ve tedavi imkanlarının artırılacağı ve topluma kazandırılması için çalışmalar yürütüleceği, ilgili yapılar ile iş birliği gerçekleştirilerek çocukların sokağa düşmesinin ve çocuklara yönelik istismarın engelleneceği belirtilmektedir. Ayrıca aile içi şiddeti önleyici tedbirlerin de alınacağına yer verilmektedir (Ak Parti, Erişim tarihi: 2020). AKP parti programında çocuğun temel hak ve özgürlükleri, çocuk sağlığı konusunda aile desteği, şiddet ve kötü muamele (istismar) başlıklarının ağırlıklı olduğu görülmektedir. Çocuk Vakfı’nın bu alanlara yönelik çalışmalarına *Çocuğun Cinsel İstismarı Raporu ve Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa Raporu* kapsamında yapmış olduğu faaliyetler örnek olarak verilebilir. Bu çalışmalar ile çocuk temel hak ve özgürlükleri bağlamında çocuk yargısı, eğitim gibi hakların yanında bu hakların korunması ve geliştirilmesi için çeşitli faaliyetler gerçekleştirmiştir. Çocuğun istismarı bu parti programında olduğu gibi CHP parti programında da bulunduğundan dolayı Vakfın istismar alanındaki faaliyetleri CHP parti programının açıklanmasından sonra verilmiştir.

CHP Parti Programında, ilke ve değerler kapsamında *Dayanışma* başlığı altında korunmaya muhtaç herkese ve çocuklara sahip çıkma söylemi yer almaktadır. *Yargıç Güvencesi* başlığı altında, çocuk mahkemelerinin yeniden düzenlenmesi için çocukların suç ortamlarından korunmaları ve kurtarılmasının sağlanacağı ve çocukların yetişkinlerle aynı cezaevinde bulundurulmasının önlenmesi belirtilmektedir. *İnfaz Kurumları* başlığında ise çocukların cezalarının yargılandığı sistemin yeniden düzenleneceğine, ıslahevlerinin çocukları topluma kazandıracak ve iş, meslek, becerilerini geliştirecek yapılara dönüştürüleceğine yer verilmektedir. Bunlar yanında parti programında çocuklar için gerekli kurumların geliştirileceği, *Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezlerinin* artırılacağı, çocuk evliliklerinin önlenmesi için çalışmalar yapılacağı, kimsesiz ve yardıma muhtaç çocuklara sosyal destek verileceği, çocukların saldırganlardan korunması için gerekli önlemlerin alınacağı, çocukların kaliteli eğitim almaları için en iyi olanakların sunulacağı, kimsesiz çocukların devletin bakımı ve korunması altına alınacağı, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin eksiksiz olarak hayata geçirileceği, “*Çocuk Misafirhaneleri*” nin sayılarının artırılacağı ve niteliklerinin geliştirileceği, çocukların ilköğretime hazırlanabilmesi için 2 yıllık okul öncesi eğitimin zorunlu hale getirileceği, sanata yetenekli çocuklar için ileri düzeyde eğitim olanağının sağlanacağı söylemleri de yer almaktadır (CHP, Erişim tarihi: 2020). CHP’nin parti programı özetle istismar, çocuk yargılaması ve sosyal destek konularında içerikler barındırmaktadır. Çocuk Vakfı’nın ise bu konularda çeşitli faaliyetleri mevcuttur. Bu kapsamda *Çocuğun Cinsel İstismarı –Ceza Kanunu Maddesi- Raporu*, çocuk yargılamasının yetişkinlerden farklı olması gerektiği, **çocuğu koruyucu ve rehabilite edici modellerin geliştirilmesini** öngörmektedir.

Son olarak *yasa yapımına destek* konusunda Vakıf, Özürlüler Yasası’ndan Çocuk Koruma Yasası’na kadar çok sayıda yasanın gerekçelendirilmesi ve maddelerinin yazılmasına destek verilmiştir. Bunun yanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)’nın kurulmasına öncülük etmiştir.

Araştırma Makalesi

“... Çeyrek yüzyıl boyunca Özürlüler Yasası’ndan Çocuk Koruma Yasası’na kadar çok sayıda yasanın gerekçelendirilmesi ve maddelerinin yazılmasına destek verdi Çocuk Vakfı. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı’nın kurulmasına öncelik ettiği de biliniyor. Ancak bu işleyişin sağlıklı ve tam anlamıyla paydaşlık ilişkisi içinde yürümediğini belirtmekte yarar var...(Şirin, görüşme)”

Vakfın faaliyetleri incelendiğinde Vakıf, politika yapım sürecini çocuk ve anayasa, üstün yetenekli çocuklar, çocuk yargılaması, göçe maruz bırakılan çocuklar, çocuk destek programları, çocuk istismarı ve yasa yapımına destek alanlarında etkilemeye çalıştığı görülmektedir. Vakfın söz konusu faaliyet alanları kapsamında, politika yapım sürecini ne düzeyde etkilediği ise analiz ve değerlendirme kısmında ele alınmıştır.

3.2. Bulguların Analizi ve Değerlendirilmesi

Çocuk Vakfı’ndan elde edilen verilerin analizi sonucunda Vakfın, belirli alanlarda politika yapım sürecini etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu alanlar Vakfın faaliyet alanlarıdır. Vakıf, bu genel faaliyet alanlarında çeşitli spesifik faaliyetler de gerçekleştirmiştir. Bu spesifik faaliyetler, Vakfın politika yapım sürecinde, genel faaliyet alanları çerçevesinde etki düzeylerini ortaya koymakta önemli rol oynamaktadır.

Tablo2: Çocuk Vakfı’nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyet Alanları (Genel ve Spesifik)

Çocuk Vakfı’nın Politika Yapım Sürecini Etkileme Faaliyet Alanları	Çocuk ve Anayasa	<ul style="list-style-type: none"> - Çocuğun Yüksek Yararı - Çocuk Görüşleri ve Katılımı - Çocuğa Saygı - Yetişkinlerle Eşit Birey Anlayışı
	Üstün Yetenekli Çocuklar	<ul style="list-style-type: none"> - Yeteneklerin Geliştirilmesi - Özel ve Genel İhtiyaçların Karşlanması - Uygun Eğitim Modellerinin Geliştirilmesi
	Çocuk Yargısı	<ul style="list-style-type: none"> - Çocuk Yargılamasının Yetişkin Yargılamasından Farklı Olması Gerektiği Anlayışı - Çocuğu Koruyan Sistem
	Göçe Maruz Bırakılan Çocuklar	<ul style="list-style-type: none"> - Çocuklara Uygun Ortamın Yaratılması - İhtiyaçlarının Karşlanması - Kaliteli Ortamda Büyütülmeleri - Nitelikli Şekilde Yetiştirilmeleri
	Çocuk Destek Programları	<ul style="list-style-type: none"> - Psikolojik Destek - Fiziksel Destek - Ekonomik Destek - Sanatta Destek - Eğitimde Destek - Sporda Destek
	Çocuk İstismarı	<ul style="list-style-type: none"> - Rehabilitasyon Uygulamaları - Çocuğu Koruyucu Uygulamalar
	Yasa Yapımına Destek	<ul style="list-style-type: none"> - Özürlüler Yasası - Çocuk Adalet Sistemi

Analiz sonucunda oluşturulan Tablo 2’ye göre Vakıf, çocuk ve anayasa, üstün yetenekli çocuklar, çocuk yargısı, göçe maruz bırakılan çocuklar, çocuk destek programları, çocuk istismarı ve yasa

yapımına destek kapsamında politika yapım sürecini etkileme faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Bu faaliyet alanları da spesifik düzeyde çeşitli faaliyet alanları içermektedir.

İlk olarak Vakfın, politika yapım sürecinde anayasada çocuğa önem veren ve çocuk açılımına yönelen, yani **çocuğun görünür olduğu bir anayasanın** hazırlanması konusunda yasa yapıcıları etkileme çabasında olduğu görülmektedir. Bu çaba çerçevesinde Vakıf, yasa yapıcıların çocuğun yüksek yararını, çocuk görüşlerinin yansıtılmasını ve çocukların sürece katılımını, çocuğa saygı duyulmasını ve çocukların yetişkinlerle eşit haklara sahip olarak eşit birey statüsünü kazanmasını esas alan düzenlemelerle bir anayasa hazırlanması gerektiğini öne sürmektedir.

Bu kapsamda Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 2010 Anayasa değişikliğinde temel hak ve özgürlükler yanında, çocuk ve çocuk hakları olgusu önem kazanmıştır. Bu kapsamda 2010 yılında yapılan anayasa değişiklikleri bağlamında Madde 10 ile Madde 41 önemlidir. Madde 10'da yapılan değişiklikte, kadın-erkek eşitliği konusunda "olumlu ayrımcılık" olgusunun güçlendirilmesi konusu eklenmektedir. Bu ayrımcılıktan yararlanacak grubun içerisine çocuk grubu da dâhil edilmektedir. Madde 41 değişikliklerinde ise her çocuğun korunma ve bakımdan yararlanma, ebeveynleri ile kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahip olduğu yer almaktadır. Ayrıca aynı maddede devlete, çocukların her türlü istismar ve şiddete karşı korunması için gereken önlemleri almak "görev" olarak belirtilmektedir. Son değişiklikte özellikle temel hak ve özgürlükler bağlamında değişen ve gelişen çocuk hakları olgusu söz konusudur. Çocuk Vakfı'nın anayasa kapsamında *Çocuğun Görünür Olduğu Bir Anayasa* çalışması incelendiğinde, mevcut anayasadan farkı olduğu görülmektedir. Çocuk Vakfı, mevcut anayasadan farklı olarak "çocuğa saygı" ve "çocuğun yüksek yararı" ilkelerini benimseyen, çocuğun görüşlerinin alındığı, çocuğun bu sürece katılımının sağlandığı bir anayasanın olması gerektiğini öngörmektedir. Çocuğun görünür olduğu, çocuğu esas olan bir anayasa. Dolayısıyla Çocuk Vakfı ve diğer çocukla ilgili yapıların girişimleri ve öneri doğrultusunda mevcut anayasada birtakım değişiklikler yapılmıştır. Fakat bu değişiklikler Çocuk Vakfı'nın çocuklar için öngördüğü anayasadan uzaktır. Bu doğrultuda söz konusu "Anayasa ve Çocuk" kapsamında yapılan değişiklikler ve gelişmeler içerisinde, Çocuk Vakfı'nın çalışmalarına ve önerilerine ilgili merciler tarafından gereken önemin verilemediği görülmektedir.

Bir diğer etki alanı **üstün yetenekli çocuklar** faaliyet alanında Vakfın, üstün yetenekli çocukların yeteneklerinin geliştirilmesi, çocukların özel ve genel ihtiyaçlarının karşılanması ve çocuklar için uygun eğitim modellerinin geliştirilmesine yönelik politika etkileme faaliyetlerinin olduğu analiz sonucunda saptanmıştır. **Çocuk yargılaması** faaliyet alanında Vakfın politika yapım sürecini, çocuk yargısının yetişkinlerden farklı olması anlayışı ile çocuğu koruyan bir sistemin oluşturulması bağlamında etkilemeye çalıştığı görülmektedir. Vakfın, **göçe maruz bırakılan çocuklar** faaliyet alanında; bu çocuklara uygun ortamların yaratılması, çocukların ihtiyaçlarının belirlenerek karşılanması, kaliteli ortamlarda büyütülmeleri ve nitelikli şekilde yetiştirilmeleri konusunda politika yapım sürecini etkileme faaliyetleri tespit edilmiştir. Vakıf, **çocuk destek programları** faaliyet alanı kapsamında psikolojik, fiziksel, ekonomik, sanatsal, eğitim ve sağlık alanlarında, çocuklara yönelik uzman destekleri çerçevesinde politika yapım sürecini etkileme girişimlerinde bulunmuştur. **Çocuk istismarı** faaliyet alanında Vakfın, istismara uğrayan çocukları rehabilite edici ve koruyucu uygulamalar/modeller konusunda politika yapım sürecini etkileme çabaları olduğu görülmektedir.

Yasa yapımına destek kapsamında, Vakfın üzerine çalıştığı Özürlüler Kanunu için dönemin Adalet Bakanı ile *Çocuk Adalet Sistemi*'nin kurulması konusunda sağlıklı işbirliği gerçekleştirilemediği Vakıf kurucu tarafından günlük notlarında dile getirilmiştir. Bu, bürokrasinin Vakfın girişimlerine önyak olmadığı ve önerilerine gereken önemi vermediğinin göstergesidir. Ayrıca Vakfın, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)'nın kurulmasına öncülük etmesi, STK'nın bürokrasi ile ilişkisinin en somut örneğidir denilebilir. Fakat bu bakanlık, Vakfın öngördüğü gibi her ilçede örgütlenebilen icracı bir bakanlık olmadığı Vakfın kurucusu tarafından dile getirilmiştir.

“...1992’den bu yana ilgilendiğimiz *Özürllüler Kanunu*’nun yasalastığı tarihe köklü bir adım olarak geçtiği halde uygulamanın mali engellerle sınırlandırılması da akıl almaz bir durum. Çocuk Koruma Kanunu için on sekiz ay emek verdik; ne yazık ki dönemin Adalet Bakanı Cemil Çiçek, işin başında mutabakat sağladığımız Çocuk Adalet Sisteminin kurulmasına önayak olmadı; çok sınırlı iyileştirmelerle 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu yasalasınca bu konu da askıda kaldı... (3 Temmuz 2009)”

Bulut, Akın ve Kahraman’ın (2017) çalışmasında, Türkiye’deki STK’ların genel olarak politika yapım sürecinde yeterince etkili olamadıkları, politika yapım sürecinden kolaylıkla dışlandıkları ve kamu kurumları tarafından birer paydaş olarak görülmediği ifade edilmektedir. Ayrıca Talas (2011) araştırmada STK’ların en temel özelliklerinden birinin devlet erkinden bağımsız birer kuruluş olmaları gerektiğidir. Vakfın kurucusunun, Türkiye’deki STK’ların siyasi olgulardan bağımsız kalamadığı ve politika yapım sürecine etkisinin zayıf kaldığı şeklindeki yorumu da çalışmaların ortaya koyduğu savı destekler niteliktedir.

“... Önce şu tespiti yapmakta yarar var: Türkiye’de politika yapım süreçlerinde STK benzeri yapılar etkili olamıyor. Buna karşılık Özel Sektör etkili oluyor. Bu durum sistemin ekonomik güç dengeleri üzerine kurulmuş olmasıyla yakından ilişkilidir. STK gibi yapılar güçlü olmadığı gibi, resmi kuruluşların uzantısı olmayı kabul etmeyenler politika belirleme süreçlerinde etkili olamıyorlar. Türkiye’nin politika yapım süreçlerindeki en önemli açmazı ise bağımsız kalabilen, uzmanlaşmaya dayalı STK benzeri yapıları kuramamış olmasıdır. STK deyince ya iktidar ya da muhalefetle ilişki içinde olması bekleniyor. Bu algının nedeni ise yine STK’lardır. Çocuk Vakfı, çocuğu merkeze alarak ve politik takıntılara uzak durarak çocuk ödevlerini sürdürmektedir... (Şirin, görüşme)”

Bu bağlamda, Çocuk Vakfı’nın yapmış olduğu çalışmaların, faaliyetlerin ve araştırmaların bazılarının politika yapım sürecine etkisi olduğu; bu etkinin direkt olarak yasalarda görülmediği ve yasa yapım süreci ve çalışmalarında dolaylı olarak söz konusu olduğu sonucuna varılmıştır. Rapor verilerinin analizi ve görüşmeler sonucunda elde edilen sonuçlara göre Vakfın, söz konusu faaliyet alanlarında sürekli olarak politika yapım sürecini etkileme çaba ve faaliyetlerinin bulunduğu görülmektedir. Fakat politika geliştirme sürecinde etkisinin kısıtlı kaldığı da ortadadır. Çalışmanın ulaştığı bu sonucu, Vakfın kurucusunun konuyu değerlendirdiği günlük notları ve söylemleri de destekler niteliktedir.

Türkiye’de çocuk hakları alanında çok boyutlu sorunların yaşanması üzerine politika yapım sürecinde yasa yapıcıların, STK’ları sürece yeteri kadar dâhil etmemesi, sorunların çözümleri önünde engel teşkil etmektedir. Nitekim STK’ların bu sürece dâhil edilmesi sorunlara çok yönlü bir bakış açısı sağlayacağı gibi bir denetleme mekanizması görevi de görecektir. Dolayısıyla STK’ların süreçten dışlanması yerine sürece dahil edilmesi, geliştirilen politikaların çözüme yönelik hem daha etkin hem de daha kapsamlı içeriklere bürünmesini sağlayacaktır.

4. Sonuç ve Tartışma

Çocuk Vakfı politika yapım sürecinde ağırlıklı olarak çocuk politikasının geliştirilmesi üzerinde çalışmalar yapmıştır. Vakıf, Türkiye’de çocuğun yüksek yararının gözetildiği, çocuk görüşlerinin alındığı ve çocuk katılımının sağlandığı bir yasanın (Çocuk Temel Yasası) oluşturulması gerektiğini öngörmektedir. Fakat Vakıf bu konuda ne kadar çabalasa da Türkiye’de hala çocuğu esas alan bir yasal çerçeve oluşturulmuş değildir. Bunun yanında Vakıf, üstün yetenekli ve zekâlı çocukların yeteneklerini geliştirici politikaların oluşturulması için çalışmalar gerçekleştirmiştir. Vakfın çalışmaları ve politika yapım süreci etkisi göz önüne alındığında, çocuk yargısı alanında, çocuğun yetişkinlerden farklı kanunlara tabii tutulmasını sağlayacak politikaların olmadığı, mevcut politikaların ve yasaların çocuğu değil devleti korumaya yönelik maddeler içerdiği görülmektedir. Bunun yanında Özürllüler Kanunu için kurulması öngörülen Çocuk Adalet Sistemi’ne, dönemin Adalet Bakanı tarafından destek gelmediği Vakıf tarafından belirtilmiştir.

Vakfın, göçe maruz bırakılan çocuklar için uygun ortamların yaratılarak sağlıklı gelişimlerinin gerçekleştirilmesi ve nitelikli bir şekilde yetiştirilmeleri konusunda da politika yapım sürecini etkilediği görülmüştür. İstismara maruz kalan çocuklar içinse koruyucu ve rehabilite edici politikaların geliştirilmesi, yine Vakıf tarafından gerçekleştirilen bir diğer etkilme faaliyetidir. Vakfın çocuk destek programları çerçevesinde, özellikle depremzede aile ve çocuklara psikolojik, fiziksel, sanatsal, eğitim ve sağlık alanlarında uzman destek programları ile çocukların sağlıklı gelişimi ve korunması adına uygulanan politikalara destek sağladığı görülmektedir. Tüm bu faaliyet alanlarında yapılan çalışmalar ilgili bürokratik yapılarla ilişki içerisinde yürütülmüştür. Fakat Vakfın faaliyetlerinin, politikalara yansımaması; bu ilişkinin yeterli, sağlıklı ve güçlü düzeyde gerçekleşmediğini kanıtlamaktadır.

Ayrıca Vakıf, yasa yapım sürecinde (Özürlüler Yasası ve Çocuk Koruma Yasası) yasaların hazırlanması ve maddelerinin yazılmasına destek vermiştir fakat bu destek çalışmalarına rağmen, öngörülen Çocuk Adalet Sistemi'nin kurulamaması ve dönemin bürokratları tarafından desteklenmemesi, Vakfın politika yapım sürecini etkileme konusunda zayıf kaldığını gösteren bir diğer etkidir. Bunun yanında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı)'nın kurulmasına öncülük etmesi fakat bu bakanlığın, vakfın öngördüğü gibi tüm ilçelerde örgütlenebilen icracı bir bakanlık olma amacından uzak kalması, yine sağlıklı bir etkilme faaliyetidir.

Çocuk Vakfı gibi yapıların çocuk hakları alanındaki girişimleri sayesinde, hükümet-parti programlarında ve siyasilerin söylemlerinde çocuk haklarına daha fazla yer verildiği görülmektedir. Fakat gerek hükümet programında gerekse parti programlarında çocuk hakları konusunun ayrıntılı olarak işlenmediği, konunun sadece programlarda temel hatlarıyla yer almasının sağlandığı görülmektedir.

Sonuç olarak Vakfın, yapmış olduğu faaliyetler ile sorunların tespiti ve gündeme gelmesi, ilgili politikanın oluşturulması-yasalaşması ve uygulanması aşamalarında; politika yapım sürecini doğrudan olmasa da dolaylı olarak etkilediği tespit edilmiştir. Bunun yanında Vakfın, politika yapım sürecinde yeterli etki alanı bulamadığı; yasa yapıcıların karar verme, politika yapma ve uygulamada, Çocuk Vakfı ve benzeri yapıların görüşlerine, çalışmalarına ve önerilerine yeterince önem vermediği de saptanan bir diğer önemli sonuçtur. Çocuk Vakfı ve diğer çocuğa yönelik STK'ların yasa yapıcılar tarafından önemsenmesi, faaliyet, görüş ve önerilerinin dikkate alınması gerekmektedir. Çünkü Çocuk Vakfı gibi tek bir alan üzerine çalışan yapıların, alanla ilgili daha fazla tecrübeleri bulunmakta, bu tecrübeler sonucunda ise bir uzmanlaşma söz konusu olmaktadır. Dolayısıyla bu tecrübeler, çocuk hakları alanında yaşanan sorunlara yönelik çözüm odaklı politikalar üretilmesine katkı sağlayacaktır. Böylesi iş birliği ve etkileşimin sağlıklı olarak gerçekleşmesi için yasa yapıcıların, ilgili STK'lar ile ilişkilerini geliştirmesi, faaliyet-önerileri ve uzmanlıklarından yararlanması ve STK'ları desteklemesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Ak Parti. (t.y.). AKP Parti programı. Ak Parti Web Sitesi. 5 Aralık 2020 tarihinde <http://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/> adresinden alındı
- Akpınar, T. (2017). Türkiye'deki Suriyeli mülteci çocukların ve kadınların sosyal politika bağlamında yaşadıkları sorunlar. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (3), 16-29.
- Atalay, O. (2016). *Sokakta yaşayan ve çalışan çocuklarımız*. Yeni Akit. <http://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/osman-atalay/sokakta-calisan-ve-yasayan-cocuklarimiz-15186.html> 31 adresinden alındı
- Bulut, Y., Akın, S., & Kahraman, Ö. (2017). Kamu politikalarının oluşturulmasında sivil toplum kuruluşlarının etkisi. *Strategic Public Management Journal*, 3 (6), 23-34.
- CHP. (t.y.). CHP Parti programı. <https://chp.azureedge.net/1d48b01630ef43d9b2edf45d55842cae.pdf>
- Çiftçi, C. (2010-2012). Sivil toplum: Kökenler, örgütlenme ve çalışma yaklaşımları. Kadın ve kadın stk'larının güçlendirilmesi projesi raporu. https://www.gapcatom.org/wp-content/uploads/2014/09/Sivil_Toplum_Kamu.pdf
- Çocuk Vakfı (1996). *Doğu anadolu bölgesinde göçe maruz bırakılan çocuklar raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı (2004). *Türkiye üstün yetenekli çocuklar politika ve strateji belirleme raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı (2012). *Çocuğun görünür olduğu bir anayasa -anayasa ve çocuk raporu-*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı (2011). *Sosyal destek programı için gönüllülere çağrı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı (2016). *Çocuğun cinsel istismarı -ceza kanunu maddesi- raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı (2018). *Çocuk ve ilk gençlik edebiyatı öğretimi raporu*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Çocuk Vakfı (t.y.a). *Hakkımızda / tanıtım*. <https://www.cocukvakfi.org.tr/hakkimizda-tanitim/> adresinden alındı
- Çocuk Vakfı (t.y.b). *Çocuk ve Medeniyet Dergisi*. <http://www.cocukvakfi.org.tr/cocuk-ve-medeniyet-dergisi/>
- Demir, F. (2011). Kamu politikası ve politika analizi çalışmalarının teorik çerçevesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (30), 107-120.
- Disk-Genel İş. (2016). *Türkiye'de çocuk işçi olmak*. <http://cloudsdomain.com/uploads/dosya/14918.pdf>
- Emini, F. (2013). Sivil toplum kuruluşlarının politika belirleme sürecindeki rolü: Tüsiad örneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 36, 43-56.
- Feyzioğlu, M. (2014). *Türkiye Barolar Birliği "çocuk gelinler" başlıklı toplantısı*. <https://www.barobirlik.org.tr/detay22651.tbb>
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2018). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: Felsefe-yöntem-analiz* (5. baskı b.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- İmdat ve Asuma. (2016). *Çocuk istismarına yönelik rapor*. İstanbul: İmdat ve Asuma.
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Meclisi. (2018). *Bakanlık 2018 yılını "çocuk işçiliği ile mücadele yılı" ilan etmişti ama...* <http://guvenlicalisma.org/19742-bakanlik-2018-yilini-cocuk-isciligi-ile-mucadele-yili-ilan-e>

- Karatay, Z. (2019). *Sivil toplum kuruluşlarının çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesinde yeri: Çocuk Vakfı örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Giresun.
- Kaşıkçı, D. N. ve arkadaşları (2014). *Avrupa çevrimiçi çocuklar projesi Türkiye sonuçları sunumu*. http://eukidsonline.metu.edu.tr/file/Eu-Kids_Turkiye_Bulgulari_Sunum2.ppt
- Koçak, A. & Arun, Ö. (2006). İçerik analizi çalışmalarında örneklem sorunu. *Selçuk İletişim Dergisi*, 4 (3), 21-28.
- Kulaç, O. & Çalhan, H. S. (2013). Bir kamu politikası süreci analizi: Milli Eğitim Bakanlığı ve yükseköğretim kurulu yurtdışı lisansüstü bursları. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 205-225.
- Mamur Işıkcı, Y., & Karatay, Z. (2020). Çocuk hakları gündemine genel bir bakış. Ş. Dilli (Ed.), *Türkiye'de çocuk olmak* içinde (ss. 1-23). Ankara: Pegem Akademi.
- Mamur Işıkcı, Y., & Karatepe, S. (2016). Türkiye'de çocuğa yönelik sosyal politika uygulamaları ve tarihsel analizi. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 7 (1), 69-100.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). *Milli eğitim istatistikleri 2018-19*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Öngel, F. S. (2015). *Türkiye'de çocuk işçiliği gerçeği raporu*. *Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi*, 16 (62-63), 83-85.
- Polat, O. (2018). Türkiye'de çocuk istismarı raporu-2. Şiddeti Önleme ve Rehabilitasyon Derneği (İMDAT) ve Acıbadem Üniversitesi Suç ve Şiddetle Mücadele Uygulama ve Araştırma Merkezi (ASUMA).
- Sayılı, U., Aksu Sayman, Ö., Vehid, S., Köksal, S. S., & Erginöz, E. (2017). Türkiye ve OECD ülkelerinin sağlık göstergeleri ve sağlık harcamalarının karşılaştırılması. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2 (3), 1-12.
- Şahin, L., & Öztürk, M. (2008). Küreselleşme sürecinde sivil toplum kuruluşları ve Türkiye'deki durumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 54, 3-29.
- Talas, M. (2011). Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye perspektifi. *Tübar*, XXIX, 387-401.
- TÜİK (2015). *Güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuklar*. Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu.
- TÜİK (2018). *İstatistiklerle çocuk*. <http://tuik.gov.tr/prehaberbultenleri.do?id=30708>
- Usta, A. (2013). Kamu politikaları analizine kuramsal bir bakış. *Yasama Dergisi*, 24, 78-102.
- Yıldırım, B. (2016, Mayıs 24). 65. Hükümet programı: TBMM'ye sunulan hükümet programı. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu.

Extended Summary

Today, various problems are encountered in the field of children's rights in Turkey. This is an indication that children's rights are not fully realized. Therefore, it is important to establish policies to be implemented for children in order to change this situation and to develop solutions to problems in the field of children's rights. In the making of these policies, it is necessary to cooperate with multi-dimensional actors in order to identify the problems clearly and to develop effective solutions to the problems. One of these actors is non-governmental organizations (NGOs) created for children. The fact that these NGOs work on a specific area (children's and children's rights) enables them to present large-scale data about the field. Therefore, it is obvious that an NGO that operates in a specific field will make a solution-oriented contribution to the construction of policies to be implemented in an area that concerns them.

According to the findings of the study, the Çocuk Vakfı tried to influence the policy-making process in the preparation of a constitutional basis in which the views of the child and the constitution are received and their participation is ensured within the scope of the child and constitution. But Turkey still carried the child in a private or Children Act was a constitution is not available. Foundation; It has also tried to influence the policy-making process in terms of creating an environment in which the development of gifted children will be provided, and implementing them within the framework of a system that protects and rehabilitates children within the scope of child judgment and abuse. In addition, the Foundation strives to influence policies for children who are exposed to migration to ensure their healthy development and raise them in a qualified manner. Within the scope of child support programs, it is seen that it supports the policies implemented for the healthy development and protection of children with expert support programs in the fields of psychological, physical, artistic, education and health, especially for families and children affected by the earthquake. Another activity to influence the policy making process is support for the law-making process. The Foundation provided support for the preparation of articles of several laws that concern children and are related to children's rights. In addition, it is stated by its founder that the Foundation contributed to the establishment of the Ministry of Family, Labor and Social Services and led it.

In the light of these data, it is obvious how important the works of non-governmental organizations established for children are in determining the problems in the field of children's rights. These organizations are very important structures in terms of clearly determining these problems, as they only work on the problems experienced by children and / or problems in the field of children's rights. For this reason, it is also important to include NGOs in the process in terms of using the data of non-governmental organizations, taking their opinions and paying attention to their suggestions in the development of solutions and suggestions for the solutions of the problems.

When examining the influence of non-governmental organizations in Turkey-child policy it is seen that this effect is rather limited. It seems that policy makers do not fully involve civil society organizations in the process. Considering the contents of the policies prepared, it is obvious that the ideas and suggestions of these organizations are not included. Indeed, it appears that the child, a boy whom the opinion that the law and ensure the participation is not yet available in Turkey. It is observed that the problems experienced in the field of child judgment, child abuse, children subjected to migration, which are among the fields of activity of the foundation, still continue. The existence of these problems reveals that the policies implemented in the field of children's rights are not solution-oriented policies. In this case; In order to identify problems in the field of children's rights and to solve these

problems, it is necessary to take the opinions and views of NGOs for children in order to create solution-oriented policies, and these NGOs should be included in the policy making process. Legislators should take into account the NGOs created for the child in the policy making process. Because structures working on a single field, such as the Foundation, have more experience in the field, and as a result of these experiences, various studies are made on a specific field. Therefore, these experiences and studies will contribute to the production of solution-oriented policies for the problems in the field of children's rights. In order for such cooperation and interaction to take place in a healthy way, legislators should develop their relations with relevant NGOs, benefit from their activity-suggestions and studies / data, and support NGOs.

Therefore, the importance and necessity of cooperation between NGOs and lawmakers has been supported by this study. The studies, ideas, data and suggestions of non-governmental organizations established in the relevant field should be taken into consideration not only in the field of children's or children's rights, but also in many areas, and should be reflected in the content of the policies. For this, it is necessary for NGOs to cooperate and work together among themselves, to provide detailed data on the problems, to develop solution proposals and to increase their influence before lawmakers.